

Czeslaw Slania

Samlarikonen – Kollegan – Vännen

Av Thorsten Sandberg

Världens främste frimärksgravör genom tiderna Czeslaw Slania (1921-2005) har inspirerat många filatelister att samla hans frimärken, på olika sätt påverkat gravörkollegerna och lockat tiotusentals besökare till utställningar världen över.

Möt några av de människor som funnits kring Slania i olika roller genom åren: Slaniasamlaren George Sund, gravörkollegerna Majvor Franzén, Zlatko Jakus, Martin Mörck, Lars Sjööblom, Piotr Naszarkowski och Gunnar Nehls, samt Hans Nyman, vän och ständig följeslagare till frimärksutställningar i när och fjärran.

.....
THORSTEN SANDBERG, född 1952,
är redaktör på Posten Frimärken, ledamot i
styrelsen för Föreningen Postmusei Vänner och
återkommande skribent i *Postryttaren*.
.....

Att samla och studera Slanias frimärken

Greve Lennart Bernadotte hade en sak gemensam med den pensionerade ASEA/ABB-medarbetaren George Sund: det stora intresset för mästergravören Czeslaw Slanias frimärken. Greven gjorde på 1980-talet en hel fotobok med extrema närbilder av gravyrer, och sedan många år närmar sig George Sund frimärkena på samma sätt, men med ett speciellt förstoringsglas som förstorar 30 gånger.

I Postmuseums Slaniarum, där en stor monter längs en av väggarna är fylld av frimärken och andra gravyrer, finns också fotografier tagna av Lennart Bernadotte. George Sund pekar på ett av dem, en förstoring av frimärksgravyren efter Alexander Roslins 1700-tals målning Damen med slöjan.

– Just det här fotografiet är inte extremt

uppförstorat. Men redan med denna förstoringssgrad kan man bilda sig en god uppfattning om hur Slania jobbar med streck och punkter, skuggor och dagar för att bygga upp motivet. Detaljrikenheten är helt fascinerande, säger George Sund.

Han karakteriserar sig själv som ”helfrälst på Slania”. Intresset för Czeslaw Slanias frimärksgravyrer började 1981 då han i *Svensk Filatelistisk Tidskrift* läste att man i Stockholm bildat Slaniasamfundet. George Sund samlade på den tiden Sverige allmänt utan några särskilda fördjupningsområden.

Färöiska Gumsen bäst i samlingen

– När det gällde att bygga upp studiesamlingen med Slaniafrimärken var grunden de dubletter jag hade. Sedan utökades samlingen allt eftersom det kom ut frimärken

graverade av Slania. Efter Polen och Sverige kom Danmark, därefter övriga länder. Jag började studera frimärkena med ett nyinköpt förstoringsglas som var bättre än det jag dittills använt. Och nu blev jag verkligen intresserad.

På albumbladen i studiesamlingen sitter nu alla Czeslaw Slanias 1.070 frimärken land för land prydligt uppsatta. Varje frimärke är noggrant dokumenterat med utgivningsdag, motiv och vilket löpnummer det har inom varje lands utgivning.

Slanias svenska premiärfrimärke, som inte var hans första för det var polskt, stoltserar med nummer 1 i Sverigeavdelningen.

– Frimärket visar skalden Gustaf Fröding och det har framkommit att Slania inte gillade den förlaga Stig Åsberg tecknat. På eget bevåg ritade Slania därför om Frödings skägg, och markerade på så sätt en egen åsikt om hur en frimärksförlaga som underlag för gravering skulle se ut.

George Sunds favorit bland Slanias frimärken är dock inte ett av hans svenska. Det är Gumse som gavs ut 1979 av Färöarnas postverk. Frimärket var också en av Slanias egna favoriter i hans stora produktion. Men frimärken som Gustav III:s kröning och Svenska konungars berömliga bedrifter (frimärke nummer 1.000 i den totala produktionen) kommer också mycket högt upp på George Sunds egen topplista över Slanias verk.

George Sunds favorit bland Slanias frimärken är Gumse, utgivet 1979 av Färöarnas postverk.

George Sund's favourite among Slania's stamps is 'Ram', issued in 1979 by the Faeroe Islands' Post Office.

På Lennart Bernadottes fotografi av Slanias frimärke Damen med slöjan kan man se hur mästaren använde sin stickel, säger George Sund. Montern finns på Postmuseum. Foto: Thorsten Sandberg.

Lennart Bernadotte's photograph of Slania's stamp 'The Lady with the Veil' shows how the master used his burin, says George Sund. The photograph is on display at Post Museum. Photo: Thorsten Sandberg.

– Jag vågar påstå att ingen idag levande gravör kan göra om bedriften att gravera dessa frimärken lika bra som Slania gjorde.

Aktiv medlem i Slaniasamfundet

Så småningom blev George Sund själv medlem i Slaniasamfundet som idag har strax över 100 medlemmar spridda över hela världen. Hälften av dem bor i Sverige och det är en svensk som är ordförande: Lothar Heinrich. George Sund skriver artiklar i medlemsbladet och har på förfrågan från frimärksklubbar och föreningar under många år rest runt och gjort PR för Czeslaw Slanias gravyrkonst.

Intresset för Slanias frimärksgravyrer har också spillt över på mästarens andra alster, som sedlar och gravyrer av stämpelmärken. Sedelsamlingen är komplett sånär som på ett par "svåra" sedlar från Belgien och Kanada. Privatgravyrerna har George Sund samlat sporadiskt.

– Det intressanta är att det fortfarande dyker upp okända privatgravyrer. Det förstärker bilden av Czeslaw Slania som en närmast osannolikt produktiv gravör.

George Sund träffade Slania personligen vid en rad tillfällen, främst i anslutning till

Slaniasamfundets två årliga möten. Men också på frimärksutställningar i Sverige och andra länder. Vid de här tillfällena lyckades George Sund få fram värdefull information från den inte alltid så lättillgänglige Slania. Uppgifterna finns med i studiesamlingen.

Frimärkena blev räddningsplankan

Utöver Slania samlar George Sund postal dokumentation från sin hemort Västerås där han föddes 1930, bland annat förfilatelistiska objekt från början av 1800-talet. Han samlar också poststämplat från Västerås. Det är ett svårt område och George Sund erkänner att han kört fast, beroende på att de tio varianterna av normalstämpel inte återfinns i litteraturen. Det är synd tycker både han och andra posthistoriska samlare och forskare.

Västerås är ju en klassisk idrottsstad med klubbar vilka nått stora framgångar främst i

bandy men också inom fotbollen. Ynglingen George Sund var dock inte ett dugg intresserad av sport och han drogs istället till frimärkssamlandet.

– Jag saknade totalt bollsinne. Räddningsplankan för mig blev tidningen *Folket i Bilds*, *FIB*, frimärksklubb som på 1940-talet var en verklig folkrörelse med hundratusentals medlemmar. Jag gick med i klubben och bildade faktiskt en liten frimärksgrupp i klassen. Vi sålde *FIB* på gator och torg och köpte frimärken för arvodet.

George Sunds relation till frimärken och frimärkssamlandet är nu inne på sjunde decenniet. Han tycker fortfarande att det är både roligt och lärorikt att ägna sig åt frimärken.

– Och sedan Slaniaintresset och mina närstudier av mästarens gravyrteknik började växa på 1980-talet har det blivit allt mer stimulerande att samla frimärken, säger George Sund.

I mästarens kraftfält – sex gravörkolleger om Slania

Genom åren har Czeslaw Slania haft många kolleger i gravöryrket. Hur var det att jobba med honom? Hur påverkade han sin omgivning, och i vilken utsträckning fungerade han som inspiratör? Om detta berättar sex svenska frimärksgravörer, varav fyra är aktiva idag.

När och hur kom du i kontakt med Czeslaw Slania första gången?

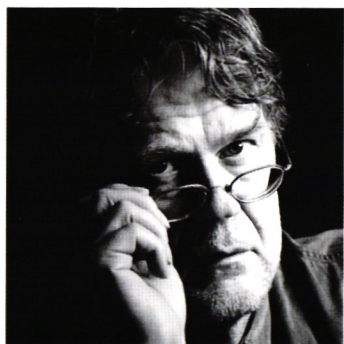
PIOTR NASZARKOWSKI: Jag hörde talas om honom redan på sedeltryckeriet i Warszawa, och satt sedan vid det arbetsbord han haft många år tidigare. När jag besökte Stockholm hösten 1988 fick jag träffa honom för första gången. Han höll på att samla bildmaterial till boken "Lennart Bernadotte presenterar Czeslaw Slanias livsverk" och visade mig många gravyrer.

MAJGOR FRANZÉN: Under min tid som specialelev på Konstfackskolan praktiserade jag på Reklambyrån Plusreklam vid Hötorget i Stockholm. Dit kom Czeslaw och arbetade då och då.

LARS SJÖBLOM: Han kom några gånger till Konsthögskolans Gravyrskola där jag studerade åren kring 1980. Czeslaw hade alltid så mycket att göra så besöken blev korta. 1983 blev jag fast anställd som gravör på Posten Frimärken och kollega till honom. Jag blev imponerad av hans perfektionism.

MARTIN MÖRCK: Jag samlade frimärken och mötte tidigt hans gravyrer. Vi träffades första gången i Stockholm 1975. "Blir du riktigt duktig kan du få gravera mina bakgrunder", sa han.

ZLATKO JAKUS: Det var 1969 på en privat gravyrateljé för guldarbeten. Dit kom

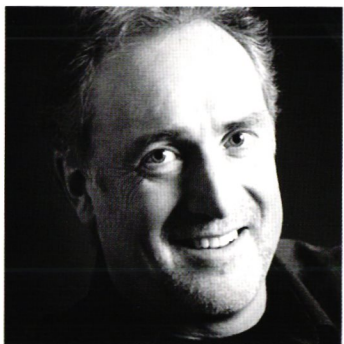
Piotr Naszarkowski f. 1952 har examen från Konstakademien i Warszawa. Sedan 1990 har han graverat frimärken för svenska Posten.

Piotr Naszarkowski (b.1952) is a graduate of the Academy of Fine Arts in Warsaw. He has been engraving stamps for the Swedish Post Office since 1990.

Majvor Franzén f. 1938 var verksam som frimärksgravör vid svenska Posten åren 1967-1987.

Majvor Franzén (b.1938) worked as a stamp engraver for the Swedish Post Office 1967-1987.

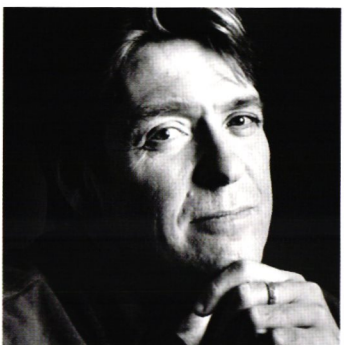
Lars Sjööblom f. 1956 genomgick Konsthögskolans gravyrskola åren 1979-1981 och debuterade som frimärksgravör 1982.

Lars Sjööblom (b.1956) attended the engraving school at the Royal College of Fine Arts in Stockholm 1979-1981 and made his debut as a stamp engraver in 1982.

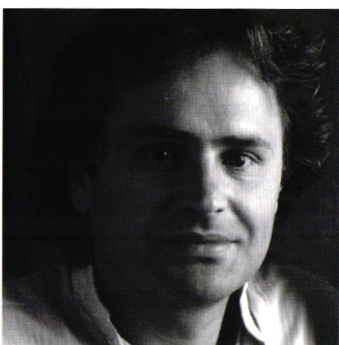
Gunnar Nehls f. 1955 debuterade 2005 som frimärksgravör med utgåvan Tumba Bruk 250 år.

Gunnar Nehls (b.1955) made his debut as a stamp engraver in 2005 with the stamp issue "Tumba Paper Mill 250 years".

Martin Mörck f. 1955 graverade sitt första svenska frimärke 1977 och jobbar idag internationellt med både sedlar och frimärken.

Martin Mörck (b.1955) engraved his first Swedish stamp in 1977 and is today working with both banknotes and stamps in Sweden and abroad.

Zlatko Jakus f. 1945 är utbildad vid Konstakademien i Zagreb i Kroatien. Hans första svenska frimärke kom 1973.

Zlatko Jakus (b.1945) attended the Academy of Arts in Zagreb in Croatia. His first Swedish stamp was issued in 1973.

Czeslaw regelbundet när han behövde hjälp att korrigera moletten, överföringsrullen. Det handlade om att ta bort upphöjda detaljer.

GUNNAR NEHLS: Han hade en del kontakter med Gravyrskolan, där Lars Sjööblom var en av mina studiekamrater. Slania var ett begrepp och jag studerade bland annat hans serie med boxningsvärldsmästare och sedelporträtten för Israel och Brasilien.

Hur förhåller sig ditt sätt att gravera till Slanias?

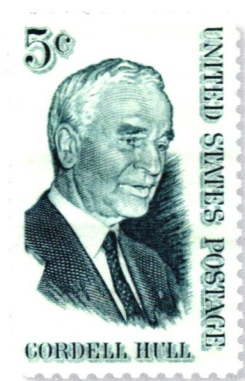
GUNNAR: Jag sneglar åt hans håll, åt det klassiska sättet att gravera. Men jag improviserar mer mot ett eget uttryck.

MARTIN: Czeslaw höll sig mest till en klassisk amerikansk sedelgravyrtradition som han fulländade. Jag förhåller mig nog litet friare till traditionen. Delvis beror det på att frimärken idag ser annorlunda ut, med mer av kombinationstryck stålffset och mindre ren gravyr.

MAJVOR: Jag fick lära mig linjespelet i den klassiska gravyren som Czeslaw tillämpade. Övade mig på ansikten genom att teckna linjer på omslagsflickorna på alla veckotidningar. Med tiden utvecklade jag min egen friare gravyrstil. Skillnaden i vårt sätt att gravera ses tydligt i märkena jag gjort för John Bauer-serien.

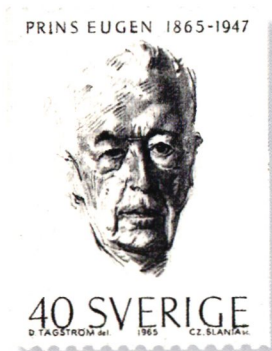
PIOTR: Hans gravyrer såg ut att vara så enkla och gjorda på det enda möjliga sättet. Jag studerade alltid hans sätt att tolka en bild, det var fascinerande och man kunde lära sig mycket. Han graverade en otrolig mängd porträtt framför allt efter amerikanska förebilder. Hans favoritgravör var Charles Brooks från USA. Czeslaw är som sagt min förebild som gravör. Och visst skulle jag vilja gravera som han.

ZLATKO: Jag var inte påverkad av honom utan hade ett eget sätt som låg närmare Arne Wallhorns.

Slanias favoritgravör var Charles Brooks från USA. Hans frimärke med porträtt av USA:s utrikesminister 1933-1945, Cordell Hull (1871-1955), gavs ut 1963.

Slania's own favourite engraver was Charles Brooks from the United States. His stamp with a portrait of the US Secretary of State 1933-1945, Cordell Hull (1871-1955), was issued in 1963.

Czeslaw hittade nya vägar att tolka ett porträtt. Som punktgravyr i prins Eugen-frimärket, säger Lars Sjööblom.

Czeslaw found new ways of interpreting a portrait, e.g. the dot engraving technique in the Prince Eugen stamp, says Lars Sjööblom.

LARS: Jag jobbar friare än Czeslaw, som är tekniskt fulländad. Har försökt skaffa mig en egen stil, som inspirerats av Arne Wallhorn, gravyrläraren på Gravyrskolan. Czeslaw är en traditionell mästare, som hittade nya vägar att tolka ett porträtt. Exempel på detta är punktgravyr i prins Eugen-frimärket.

I vilken utsträckning har Slania påverkat dig i din yrkesutveckling?

LARS: Han imponerade genom att visa att inget föremål är omöjligt att avbilda i gravyr. Han kunde återge allt från pälsverk till glas och krom på ett trovärdigt sätt.

GUNNAR: Slania är en av de främsta gravörerna genom tiderna, en teknisk virtuos med en enorm produktion och det är klart att jag inspirerats av hans gravyrer. Hans mästerskap avslöjas i hanteringen av komplexa former i få linjer. Bra linjer, bra skär. Men han har inte haft något personligt inflytande över mitt sätt att jobba.

PIOTR: När jag började på Posten Frimärken arbetade jag under Czeslaws ledning. Vi hade rummen bredvid varandra och fick göra flera utgåvor tillsammans, den första var Svenska kartor. Det kändes alltid som en stor överraskning när han kom med sina färdiga gravyrer.

MAJGOR: Det var Czeslaw som inspirerade mig att börja gravera och han blev också min lärare i gravyrkonsten.

MARTIN: Som de flesta andra gravörer använder jag Czeslaws gravyrer som referenser. Man ställer sig frågan: hur gjorde han? Man granskar och studerar och får tips eller kommer på en egen lösning.

ZLATKO: Han rättade mig då och då när han tyckte det blev fel, och påpekade när jag till exempel graverade åt fel håll.

Vilka gravörer har du haft som förebilder?

ZLATKO: Arne Wallhorn och den österrikiske gravören Ferdinand Schirnböck.

PIOTR: Av moderna gravörer var det Czeslaw Slania.

MARTIN: Den tyska 1400-talsgravören Martin Schongauer, som gav koppartrycket ett konstnärligt uttryck. Utan Schongauer ingen Albrecht Dürer. Jag gillar också de amerikanska gravörerna Frederick Cum-

mings Smillei och Robert Savage, verk samma under tidigt 1900-tal, samt den spanske sedel- och frimärksgravören Antonio Mansu Fernandez.

LARS: Av frimärksgravörerna har Arne Wallhorn påverkat mig mest, i hans roll som lärare på Gravyrskolan. Andra som inspirerat mig är Ferdinand Schirnböck, Hans Holbein, Rembrandt och tjeckiska frimärksgravörer som jobbar litet friare.

GUNNAR: Arne Wallhorn är en förebild, han arbetade mer som en tecknare och blev en bra ingång i gravyrkonsten för mig. På 1980-talet praktiserade jag som sedelgravör på Bank of England och påverkades en hel del av kollegerna där. Albert Jorpes som graverade sedlar på Tumba Bruk är också en förebild.

MAJGOR: Jag har ingen speciell idol bland frimärksgravörerna. Ibland hittar jag ett porträttfrimärke där man kan skymta den porträtterades själ. Då blir jag förtjust. Jag kan ibland fascineras av en bakgrund Martin Mörck åstadkommit, och jag kan beundra Arne Wallhorns tunna och känsliga gravyrer av Nobelpristagare.

Har Slania någon gång fungerat som lärare eller mentor för dig?

MAJGOR: Som jag nämnde praktiserade jag på Plusreklam där Czeslaw också var då och då. Han blev intresserad av mina teckningar och erbjöd sig att lära mig gravera. Jag stretade väl emot litet grand men kapitulerade för hans envisa vilja att lära mig yrket. Man kan säga att han grep in i mitt öde, men det visste jag inte då jag för första gången höll en stickel i min hand.

MARTIN: Nej det har han inte gjort.

ZLATKO: Nej, Czeslaw har aldrig varit en lärare, men visst har jag fått värdefulla tips av honom.

LARS: Nej, men vi hade en bra yrkesrelation. Vi satt i närheten av varandra på Posten

Frimärken och förde ofta diskussioner om gravyrerna. Många gånger stämde vi av våra motiv under arbetet: en starkare kontrast här, en mer återhållen skuggning där. Han tog till sig av mina kommentarer och respekterade mitt sätt att tolka ett motiv.

GUNNAR: Nej, jag uppfattade honom inte som pedagog. Han använde sin tid till koncentrerat arbete.

PIOTR: Czeslaw blev min förebild och idol. Ibland frågade jag honom om råd, till exempel när jag arbetade med dinosauriegravyrerna. Han visste att jag alltid försökte lära mig av hans sätt att jobba. Det var kanske orsaken till att han ville att jag skulle slutföra hans två sista projekt, Elvis- och Garbofrimärkena.

Vad har du hört från Slania om dina frimärken och ditt sätt att gravera?

PIOTR: Han hade för vana att aldrig uttala sig om andras sätt att gravera. Till och med när han blev tillfrågad, sa han bara "det är bra" eller "mycket bra". Enda sättet att få veta vad han egentligen tänkte var att fråga "hur skulle du lägga linjerna här", eller "hur skulle du göra det här". Då började han snabbt teckna med blyerts på papper.

MAJVOR: Han uttalade sig ett flertal gånger mycket positivt om mina gravyrer.

MARTIN: Inget.

ZLATKO: Att jag var tekniskt skicklig. Han uppskattade speciellt frimärket med trollsländan.

GUNNAR: Ingenting.

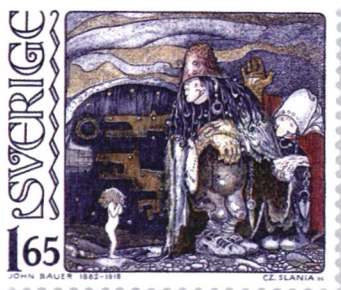
LARS: Jag fick en del positiva kommentarer för mina gravyrer av fiskar efter bröderna von Wrights original. Jag kan nämna att hans dotter Olivia uppskattade den traditionella linjeuppläggning jag gjorde i en porträttstudie av Czeslaws ansikte, och sa att det var i pappans manér. En linjeuppläggning är en gravyr tecknad i blyerts eller tusch.

Vilka frimärken tycker du är Slanias främsta?

LARS: Hans två märken i John Bauer-utgåvan, där gravyrerna anpassades till en komplicerad tryckteknik. Svamputgåvan är också bra, där fick han ta ut det yttersta ur gravyren. En liknande tryckning gjordes till Gripsholms 450-årsjubileum i häftet "Konst på Gripsholms slott" där Czeslaw och jag graverade två frimärken var.

Lars Sjööblom rankar Slanias två märken i John Bauer-utgåvan mycket högt.
Gravyrerna anpassades till en komplicerad tryckteknik.

Lars Sjööblom rates Slania's two stamps in the John Bauer issue very highly.
The engravings were adapted to suit a complicated printing technique.

Utgåvan Svampar från 1978 är en av Lars Sjööbloms favoriter bland Czeslaw Slanias frimärken. The "Mushrooms" issue from 1978 is one of Lars Sjööblom's favourites among Czeslaw Slania's stamps.

En av Lars Sjööbloms favoritutgåvor är Konst på Gripsholms slott, där Slania graverade två frimärken, bl.a denna bild av Gustav Vasa.

One of Lars Sjööblom's favourite issues is "Art at Gripsholm Castle", where Slania engraved two stamps, i.e. this picture of Gustav Vasa.

PIOTR: Mästarklassen visar han tydligast i porträttgravyrerna. Till mina favoriter hör Albert Schweitzer på ett svenskt frimärke, det färöiska frimärket med William Heinesen och furstinnan Grace på både Monaco- och USA-frimärken. Bland andra motiv finns båten Juno i Göta kanal-utgåvan och Nordiska museet 100 år. Fantastiskt fina är entrén till Centralposthuset och Gustav III:s kröning.

MAJGOR: Damen med slöjan efter en förlaga av Alexander Roslin är helt suverän. Gravyren av kronprinsessan Sofia Magdalena efter en målning av Carl Gustaf Pilo är också ett mästerverk.

MARTIN: Det finns många, till exempel porträttet av Albert Schweitzer och det färöiska frimärket med William Heinesen.

ZLATKO: Hans porträttfrimärken.

GUNNAR: Silverkannen i rokokoserien. Där passar hans klassiska och välavvägda gravörstil. Slania var svag för "blänk". Göta kanal-båten är bra, och i Pilos Gustav III:s kröning ser man hur fantastiskt skicklig Slania är som reproduktionsgravör.

Några av Piotr Naszarkowskis favoritfrimärken:

Författaren William Heinesen på frimärke från Färöarna 1988.

Furstinnan Grace på frimärke från Monaco 1993.

Brödbakning i serien Nordiska museet 100 år från 1973 efter foto av Yngve Hellström.

Entrén till Centralposthuset i Stockholm från 1974 efter foto av R. Holmqvist.

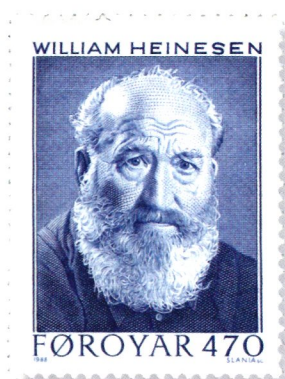
Some of Piotr Naszarkowski's favourite stamps:

The author William Heinesen on a stamp from the Faeroe Islands 1988.

Princess Grace on a stamp from Monaco 1993.

Bread-making in the series "The Nordic Museum 100 years" from 1973.

The Entrance to the Central Post Office Building in Stockholm on a stamp from 1974.

Både Gunnar Nehls och Piotr Naszarkowski
är entusiastiska för Gustav III:s kröning efter en målning av Carl Gustaf Pilo.

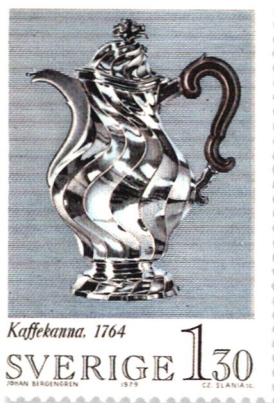
Both Gunnar Nehls and Piotr Naszarkowski
are enthusiastic about "Gustav III's Coronation" based on a painting by Carl Gustaf Pilo.

Majvor Franzén uppskattar mest Damen med slöjan efter en målning av Alexander Roslin och kronprinsessan Sofia Magdalena efter en målning av Carl Gustaf Pilo.

Majvor Franzén's favourites are "The Lady with the Veil" from a painting by Alexander Roslin and "Crown Princess Sofia Magdalena" from a painting by Carl Gustaf Pilo.

Både Piotr Naszarkowski och Martin Mörck nämner Albert Schweizer-frimärket som en lysande porträttgravyr av Slania.

Silverkannan i blocket "Svensk rokoko" från 1979 är en av Gunnar Nehls' favoriter.

Both Piotr Naszarkowski and Martin Mörck mention the Albert Schweizer stamp as an outstanding portrait engraving by Slania.

The silver coffee-pot in the pane "Swedish Rococo" from 1979 is one of Gunnar Nehls' favourites.

Slanias gravyr av ångaren Juno i Göta kanal-utgåvan uppskattas av Gunnar Nehls och Piotr Naszarkowski. Slania's engraving of S.S. Juno in the Göta Kanal issue is highly rated by Gunnar Nehls and Piotr Naszarkowski.

Vilka frimärken tycker du Slania inte lyckats så bra med?

GUNNAR: Som sagt, han var en skicklig reproduktionsgravör men hade inte alltid konstnärens synsätt. En del av hans porträtt håller inte, exempelvis några porträtt av kungen och drottning Silvia som kunde ha för strama linjer. Samtidigt tycker jag också att han gjorde flera beundransvärda porträtt.

MAJVOR: Det finns bättre och sämre gravyrer som hos alla gravörer. Generellt sett höll han dock mycket hög klass med tanke på sin stora produktion.

MARTIN: Det går inte att peka ut några särskilda frimärken, men när utmaningen inte var stor nog kunde Czeslaw tappa intresset.

ZLATKO: Några av porträtten av drottning Silvia.

LARS: Czeslaw var inte alltid så precis i tolkningen av frimärkstypografin.

PIOTR: Det finns frimärken jag inte tycker om, men det beror nästan alltid på förlagan eller felaktigt trycksätt. Czeslaw ville ha förlagor med stort tolkningsutrymme så han kunde visa sin skicklighet och kreativitet. Om förlagan bara visade bokstäver, enkla geometriska former eller linjer då fanns inte de rätta utmaningarna. Då brukade han säga att ”de frimärkena kunde lika väl någon annan ha gjort”. Om förlagan var tråkig, blev också frimärket tråkigt.

På tu man hand med vännen Czeslaw

I mer än två decennier var Hans Nyman vid Posten Frimärken ständig följeslagare åt Czeslaw Slania på resor till frimärksutställningar och utgivningsceremonier världen runt. Sammanlagt hann de tillsammans besöka 20-talet stora utställningar, många av dem världsutställningar, och närmare 15 manifestationer för samutgåvor mellan Sverige och andra länder som Slania graverat frimärken åt.

Personkemin mellan Slania och Nyman fungerade mycket bra. Dessutom hade de musikintresset gemensamt och trakterade själva instrument. Slania spelade violin i ungdomen och uppträdde på otaliga bröllop och privata fester i Polen. Nyman är en god amatörpianist.

Czeslaw Slania är för flertalet känd som den ordknappe och målmedvetne yrkesmannen, ständigt med en gravyr på gång och siktet inställt på nya rekord: antal frimärken, antal länder, gravyrstorlek, snabast gjorda gravyren ... Slania var en man som sällan stod stilla.

Hans Nyman och Czeslaw Slania till-

bringade mycket tid på tu man hand. Då kunde Slania blomma ut, bli pratsam och kåserande och visade sidor av sin blygsamma personlighet som mycket sällan nådde offentligheten.

Dödsdömd – men fick en andra chans

– När vi var ute och reste, satt på flygplan eller i hotellrum kunde Czeslaw prata i timmar i sträck om sitt liv i Polen, sin älskade mor, om sina upplevelser under kriget, möten med berömda män och kvinnor och anekdoter kring sitt yrke som konstnär, grafiker och frimärksgravör. Czeslaws höga livstempo och ständiga jakt på rekord i yrket har han själv gett en förklaring till. Under många samtal återkom han till att han levde på övertid, att livet gett honom en andra chans. Som ung polsk partisan under andra världskriget blev han tillfångatagen av tyskarna och dömd till döden. Det gick så långt att han ställdes inför exekutionsplutonen men räddades i sista stund.

Hans Nyman mötte Czeslaw Slanias fa-

talistiska livssyn vid flera tillfällen. Det kanske starkaste minnet är från 1987 och besöket på världsutställningen Capex 87 i Toronto i Kanada.

En natt vid halv tvåtiden gick brandlarmet i deras hotell. Nyman, som bodde på tredje våningen kastade sig ur sängen och sprang de tre trapporna ner till entrén och ut på gatan där hundratals hotellgäster samlats. Han sökte efter Slania men hittade honom inte någonstans bland de väntande gästerna utanför hotellentrén.

– Czeslaw bodde högre upp i hotellet, vad jag kommer ihåg på 14:e våningen, och jag tänkte att det var skälet till att han dröjde. Nå, det visade sig att brandlarmet var falskt och vi fick återgå till våra rum. Vid frukosten träffade jag på Czeslaw och frågade var han hade tagit vägen på natten. Hörde han inte larmet? ”Jovisst”, sa han, ”men jag kunde inte slita mig från boxningsmatchen på TV och resonerade så här: jag bor så högt upp att jag ändå inte hinner ner innan hotellet är övertänt, så då kan jag lika gärna se färdigt på matchen”.

Boxningsfantast och biljettförfalskare

Boxning var Czeslaw Slanias favoritsport och i unga år sprang han ständigt på boxningsgalor. Hans Nyman berättar en liten anekdot om den passionerade ynglingen som missat att köpa biljett till en viktig gala men som klarade upp situationen ändå.

– En av Czeslaws kompisar hade lyckats komma över en åtråvärd biljett till självaste ringside. Han lånade biljetten i smyg och kopierade den minutiöst med vattenfärger och blyertspenna. Han kom in på galan och ställde sig strax innanför dörren. En biljettkontrollant dök upp och sa åt honom att gå till den sittplats biljetten gällde för. Kontrollanten hänvisade till ordningsföreskrifterna som sa att alla i publiken skulle sitta ner, ingen fick stå och hänga.

Den nitiske mannen begärde också att få se biljetten och konstaterade att den gällde till ringside. Slania ombads lämna sin ståplats och bege sig till ”sin” sittplats.

Kontrollanten höjde rösten när Slania

drog på beslutet att lämna sin ståplats. Den stol vid ringside biljetten gällde för var ju upptagen av Slanias kompis. En både pinsam och farlig situation var under uppsegling.

– Czeslaw blev livrädd. Med sin biljettkopia hade han gjort sig skyldig till urkundsförfalskning som naturligtvis var straffbart. Men han fann sig snabbt. ”Av vissa skäl har jag just nu besvär med att sitta ner en längre tid och det är därför jag står här.” Czeslaws lilla list lyckades och kontrollanten avlägsnade sig med en honnör.

Fort men fel vid Niagarafallen

Under Capex-utställningen 1987 i Toronto fick Hans Nyman personligen känna på en annan av Czeslaw Slanias oväntade lösningar på de problem som kan dyka upp i vardagen.

– Vi hade intensiva dagar. Czeslaw signerade och jag servade honom på olika sätt, framför allt som tolk när mässbesökare och samlare från världens alla hörn ville diskutera ett speciellt frimärke eller en gravyr. På vår lediga dag bestämde vi att ta oss till Niagarafallen ett par timmars bilresa bort. När vi kom dit regnade det och dimman låg tät över hela området.

De såg absolut ingenting av det berömda vattenfallet, men enligt den väderleksrapport Hans Nyman hört skulle det lätta senare på dagen.

– Men Czeslaw blev otålig. Han ville inte vänta på väderomslaget utan så snabbt som möjligt ta sig tillbaka till Toronto och sina stålplattor med påbörjade gravyrer av kommande frimärken. Tiden fick inte förslösas. ”Hans”, sa han plötsligt, ”vi går till turistbyrån och skaffar diabilder av fallen så kan vi sätta oss på hotellrummet i kväll och titta”.

Sagt och gjort. Innan de vände tillbaka till Toronto köpte Slania en liten kollektion perfekt turistanpassade dior med Niagarafallen badande i solljus. Kvällen var räddad – trodde de. Men vid återkomsten till hotellet upptäckte de att diabilterna var försvunna. Förmodligen låg de kvar på disken i tu-

Czeslaw Slania och Hans Nyman vid Kinesiska muren 1997. Foto: Stephan Fransius.

Czeslaw Slania and Hans Nyman at the Great Wall of China in 1997. Photo: Stephan Fransius.

ristbyrån eller på golvet i hyrbilen.

Namnet Slania ett globalt lösenord

Czeslaw Slania var en stor ambassadör för Sverige och svenska frimärken. Varhelst han dök upp bildades långa köer av intresserade som ville hälsa på den legendariske frimärksgravören och få hans autograf.

Slanias enastående renommé öppnade också dörrar för samutgåvor mellan Sverige och en rad andra länder. Samutgåvorna är inte bara filatelistiska begivenheter. De bidrar också aktivt till att stärka relationerna mellan postföretag, i förlängningen också mellan nationer. Utgåvorna får därmed en viss diplomatisk betydelse.

Sverige och Kina gav 1997 ut en samutgåva på temat fasaner och Czeslaw Slania graverade frimärkena åt båda länderna. Hans Nyman och Slania ingick i den svenska delegationen som reste till Peking för en gemensam utgivningsceremoni.

När Kina ger ut frimärken tillsammans med en annan nation är det kutym att utöver det ceremoniella också arrangera en frimärksutställning på annan plats i landet än huvudstaden. Denna gång ställde man ut i Xian, en stad ett par timmars flygresor från Peking och mest känd för den mångtusenhövdade kejserliga terrakottaarmé som grävts fram ur jorden.

– Frimärksutställningen byggde på vårt gemensamma tema fasaner, men här fanns också en stor kollektion Slaniafrimärken och en hel del information om Sverige. Intresset för Czeslaw var enormt och en hel dag var avsatt för signering. Stora människomassor köade i timmar för att få en autograf av mästaren. Arrangörerna hade räknat med denna publikrusning och det fanns uniformerade poliser utplacerade runt om i mässlokalen.

Snart skulle Nyman och Slania bli varse den egentliga orsaken till polisens närvaro.

Hotfulla autografjägare i Kina

– När signeringstiden närmade sig sitt slut drog arrangörerna ett rep rakt igenom kön. Människorna som var bortom repet ombads att vända om, de skulle inte få någon signatur på sina frimärksprodukter. Folk skrek och protesterade mot att de inte släpptes fram till Czeslaw. Hans namnteckning var nämligen hårdvaluta och de som inte fick denna gick miste om motsvarande en eller två månadslöner.

En av Hans Nymans och Czeslaw Slanias resor gick till Tucson, Arizona i samband med frimärksutställningen Nordia 2001 där Slania signerade sitt 1.000:e frimärke.

Hans Nyman and Czeslaw Slania on their visit to the stamp exhibition "Nordia 2001" in Tucson, Arizona, where Slania signed his stamp no. 1,000.

Stämningen på platsen blev mycket hotfull och polisen beordrade Slania och Nyman att för sin egen säkerhet omedelbart bege sig från utställningsområdet.

– Vi rusade iväg. Precis när folkmassan bröt igenom polisspärren lyckades vi ta oss under en ståljalusi som höll på att sänkas ner. För mig var det en omskakande upplevelse men Czeslaw verkade oberörd. ”Varför detta ståhej”, sa han senare på kvällen när jag fortfarande var skakig. Czeslaw var märkligt naiv och oskuldsfull trots sina hemska upplevelser som partisan under andra världskriget.

Ett liv i gravyrkonstens tjänst

Czeslaw Slania ”levde gravyrkonsten” och existerade i någon mening mitt inne i sitt graverande. Allt annat var underordnat, även ett upplopp bland besvikna och ursinniga kinesiska frimärkssamlare på bara en armlängds avstånd från honom.

– Czeslaw funderade ständigt över gravyrkonsten, hur han skulle tackla olika typer av motiv och med linjer och punkter återge ytor av så skilda slag som blankpolerat silver och en människas hud. När vi var ute på promenad i en främmande stad och mötte folk på trottoaren berättade han hur det eller det utseendet skulle återges i gravyr, punkter här och korsande streck där. I samma ögonblick Czeslaw såg ett ansikte hade han linjeuppläggningsen klar för sig.

Hans Nyman ser det som en gåva att han under så många år fick följa Czeslaw Slania på nära håll och ta del av hans enorma erfarenhet av gravyrkonsten. Men också få djupa inblickar i mästarens livsöde och tankevärld.

– Czeslaw var en stor humorist och på tu man hand kunde han släppa loss ordentligt. Vi skrattade ofta och hjärtligt tillsammans. Utåt var han som sagt mer tystlåten, litet blyg, men jag vet att han innerst inne älskade den uppmärksamhet han fick som världens främste frimärksgravör någonsin.

Den gemensamma utgåvan med Kina, ”Fasaner”, föranledde en resa dit för Czeslaw Slania och Hans Nyman i samband med utgivningen.

The joint issue with China, ”Pheasants”, led to a trip there for Czeslaw Slania and Hans Nyman to attend the issue ceremony.

Lästips

Bernadotte, Lennart,

Lennart Bernadotte presenterar Czeslaw Slanias livsverk.
Stockholm 1989.

Dunst, Janusz,

Czeslaw Slania
– Genius of Engravement;
Catalogue of Works.
Bytom 2007.

Eichner Larsen, Ib,

Mesteren Czeslaw Slania:
biografi og katalog.
Köpenhamn 1986.

Jägerbäck, Christina,

10 av 1.000 får godkänt:
Slania bedömer sina frimärken.
Posttryttaren 2000.

Czeslaw Slania

1921-2005

Med 1.070 frimärken för en lång rad postförvaltningar över hela världen är Czeslaw Slania den mest kände och produktive frimärksgravören genom tiderna. Många är de frimärksintresserade som sätter likhetstecken mellan frimärken och Slania. Flera hundra av Slanias frimärken har givits ut av svenska Posten och hans tusende, "Svenska konungars berömliga bedrifter" från 2000, är världens största graverade frimärke med en given plats i Guinness Rekordbok.

Czeslaw Slania föddes i Polen 1921. Efter krigsslutet 1945 började han på den grafiska linjen vid Konstakademien i Warszawa och mellan 1951 och 1956 graverade han frimärken för polska Posten. 1954 valdes ett av hans frimärken till världens vackraste det året.

Han kom till Sverige 1956 och blev fyra år senare anställd som frimärksgravör. Sedan dess är han en del av den svenska frimärkshistorien. Kung Gustaf VI Adolf utnämnde honom 1972 till hovgravör. Flera av Slanias svenska frimärken har fått pris, bland annat "Balett" som valdes till världens vackraste 1979, och "Hins-Anders", efter förlaga av Anders Zorn, belönat med Robert Stoltz-trofén 1984 som det vackraste musikfrimärket.

Intresset runt om i världen för Czeslaw Slanias liv och verk har resulterat i flera studiegrupper och föreningar. I samband med Slanias 60-årsdag 1981 bildades "Czeslaw Slania Samfundet" i Stockholm. "Czeslaw Slania Study Group" startade 1985 i Milwaukee i USA. Slaniaklubbar finns även i Polen och Danmark.

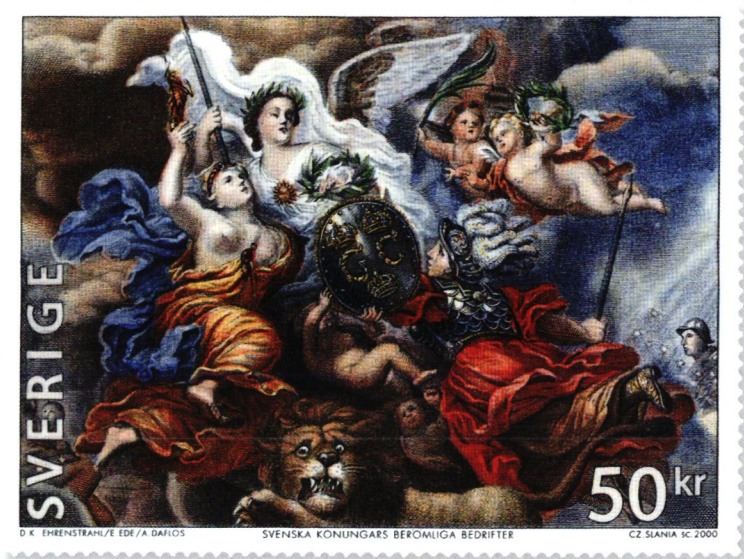
Det vackraste frimärket
i världen 1979 var Czeslaw Slanias "Balett".

The most beautiful stamp in the world in 1979 was
Czeslaw Slania's "Ballet".

År 1984 utsågs "Hins-Anders"
till detta års vackraste musikfrimärke i världen.

In 1984, "Hins-Anders" was voted the most beautiful
music stamp in the world that year.

Czeslaw Slanias 1000:e frimärke utgavs år 2000.
 Det har som motiv målningen "Svenska konungars berömliga bedrifter"
 av den svenske 1600-talskonstnären David Klöcker Ehrenstrahl.

Czeslaw Slania's 1000th stamp was issued in 2000.
 The motif is the painting "Praiseworthy Achievements by Swedish Kings"
 by the Swedish 17th century artist David Klöcker Ehrenstrahl.

Czeslaw Slania

Collectors' Icon – Colleague – Friend

The world's foremost stamp engraver of all time, Czeslaw Slania (1921-2005), inspired many philatelists to collect his stamps; he influenced his engraver colleagues in various ways and enticed tens of thousands of people to visit exhibitions all over the world.

This article introduces some of the people who were in close contact with Slania in various roles over the years: the Slania collector George Sund, his engraver colleagues Majvor Franzén, Zlatko Jakus, Martin Mörrck, Lars Sjööblom, Piotr Naszarkowski and Gunnar Nehls, as well as Hans Nyman, Slania's friend and regular companion on visits to stamp exhibitions far and near.

Czeslaw Slania

Czeslaw Slania produced over one thousand stamps for a large number of Post Offices all over the world and is the best-known and most productive stamp engraver of all time. The Swedish Post Office issued several hundred of Slania's stamps and his 1,000th stamp, "Svenska konungars berömliga bedrifter" (Praiseworthy Achievements by Swedish Kings), issued in 2000, is the world's largest engraved stamp with a guaranteed place in the Guinness Book of Records.

Czeslaw Slania was born in Poland in 1921. At the end of the war in 1945, he started on the graphical programme at the Academy of Art in Warsaw, and between 1951 and 1956 he engraved stamps for the Polish Post Office. In 1954 one of his stamps was voted the world's most beautiful stamp that year.

He came to Sweden in 1956 and four years later he was employed as a stamp engraver. Since then, he has become part of Swedish stamp history. In 1972 King Gustaf

VI Adolf appointed him engraver to the Royal Court. Several of Slania's Swedish stamps received prizes, i.a. "Ballet" which was voted the most beautiful stamp in the world in 1979, and "Hins-Anders", based on a painting by Anders Zorn, was awarded the Robert Stoltz trophy in 1984 as the most beautiful music stamp.

The world-wide interest in Czeslaw Slania's life and work has resulted in the creation of several study groups and clubs. In connection with Slania's 60th birthday in 1981, "Czeslaw Slania Samfundet" (the Czeslaw Slania Society) was formed in Stockholm. The "Czeslaw Slania Study Group" was formed in 1985 in Milwaukee in the United States. There are also Slania clubs in existence in Poland and Denmark.

The Collection and Study of Slania's Stamps

George Sund's study collection now contains sheets displaying, country by country, Czeslaw Slania's 1,070 stamps, all neatly mounted. Each stamp has been carefully documented, showing date of issue, motif and its reference number within each country's stamp production.

However, George Sund's favourite is not one of Slania's Swedish stamps. It is "Ram" which was issued in 1979 by the Post Office in the Faeroe Islands. This stamp was also one of Slania's own favourites from his extensive output. But stamps such as "Gustav III's Coronation" and "Praiseworthy Achievements by Swedish Kings" are also very near the top of George Sund's own list of favourite Slania stamps. "The interesting thing is that unknown private engravings are still turning up. This reinforces the picture of Czeslaw Slania as an incredibly prolific engraver".

Six Engraver Colleagues on Slania

Over the years Czeslaw Slania had many professional colleagues. What was it like to work with him? How did he influence his colleagues and to what extent did he serve as an inspiration? The six Swedish stamp engravers mentioned above, four of whom are still active, tell us about Slania in the Swedish version of this article.

Which stamps do you consider to be Slania's best ones?

LARS: His two stamps in the John Bauer issue, where the engravings were adapted to suit a complicated printing technique. The "Mushrooms" issue is also good; there he was able to get the most out of the engraving. A similar printing technique was used for the "Art at Gripsholm Castle"; Czeslaw and I each engraved two stamps.

PIOTR: He shows his greatest mastery in the portrait engravings. Among my favourites are Albert Schweitzer on a Swedish stamp, the Faeroe Island stamp with William Heinesen, and Princess Grace of Monaco, both on Monacan and US stamps. Among other motifs are the ship Juno in the Göta Kanal issue and the Nordic Museum 100 years. The entrance to the Central Post Office Building and Gustav III's Coronation are both fantastic.

MAJGOR: "The Lady with the Veil", is superb. The engraving of Crown Princess Sofia Magdalena from a painting by Carl Gustaf Pilo is also a masterpiece.

MARTIN: There are many, for example the portrait of Albert Schweitzer and the Faeroe Island stamp with William Heinesen.

ZLATKO: His portrait stamps.

GUNNAR: The silver coffee-pot in the Rocco series. This suits his classical and well balanced style of engraving. Slania had a weakness for "glitter". The Göta Kanal boat is good and Slania's fantastic skill as a reproduction engraver can be clearly seen in Gustav III's Coronation.

Czeslaw as a Friend

For more than two decades, Hans Nyman from Posten Frimärken (Post Office Stamp Dept.) was Czeslaw Slania's regular companion on visits to stamp exhibitions and stamp issue ceremonies all over the world.

A Life in the service of the Engraving Art

Czeslaw Slania "lived the art of engraving" and in a sense his life revolved around his engraving. Everything else was of lesser importance – even being caught up in a revolt involving disappointed and disgruntled Chinese stamp collectors at the time of the joint issue "Pheasants" between Sweden and China in 1997. Czeslaw Slania engraved the stamps for both countries. Hans Nyman and Slania were part of the Swedish delegation that went to Peking for the joint issue ceremony.

"Czeslaw was always thinking about his art, how to tackle different types of motif and reproduce in lines and dots such varied surfaces as highly polished silver and human skin. When he went for a walk in a strange city and saw people in the street, he could describe how this or that appearance could be reproduced as an engraving, dots here and crossing lines there. As soon as Czeslaw saw a new face he knew how to arrange the different lines and dots".